

критичної величини боргу приватного сектору для України є неприйнятними, оскільки події останніх років засвідчили, що навіть наявна заборгованість приватного сектору є надмірною.

Дані рисунку 1 свідчать про те, що найбільш стрімке зростання за аналізований період мав показник державного боргу, значення якого за 2007-2014 роки збільшилося майже у 6 разів по відношенню до ВВП, при тому що розмір загального обсягу боргу країни зріс за аналогічний період лише у 2,2 рази. За підсумками 2014 року обсяг державного боргу вперше перевищив граничне допустиме значення у 60% ВВП та у подальшому матиме тенденцію до зростання. Значне нагромадження державного боргу в Україні є результатом незваженої фіскальної політики уряду, спрямованої на значне розширення видатків без відповідного їх забезпечення джерелами доходів. І хоча такий підхід має свої позитивні сторони (підтримка внутрішнього попиту, зниження податкового навантаження), зрештою він призводить до нарощування боргу, а в умовах неефективного розміщення залучених коштів, зростання державного боргу матиме неконтрольований характер, оскільки погашення заборгованості попередніх періодів вимагатиме нових запозичень. Ще однією причиною нагромадження значних обсягів державного боргу є фактичне перекладання на державу приватних боргів. Оскільки задля підтримки фінансового сектору та уникнення соціально-економічної нестабільності держава фактично мусить перейняти проблеми фінансових установ та приватних позичальників на себе.

Література

1. Stephen G Cecchetti, M S Mohanty and Fabrizio Zampolli (2011) The real effects of debt . - 34 P. - <http://www.bis.org/publ/othp16.pdf>.

2. Mathias Lahnsteiner Private Sector Debt in CESEE EU Member States Focus on European Economic Integration, 2013, issue 3, pages 30-47. - http://econpapers.repec.org/article/onboenbfi/y_3a2013_3ai_3a3_3ab_3a2.htm.

Святослав ОЛЕКСІЙЧУК

Тернопільський національний економічний університет

ПРАГМАТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ВНУТРІШНЬОГО ДЕРЖАВНОГО БОРГУ В УКРАЇНІ

Післяреволюційний період в Україні знаменувався зміною політичної системи, старі політичні еліти були замінені новими, що створило умови для формування нової соціально-економічної системи з іншими правилами та інструментами реалізації. Важливим інструментом забезпечення економічного зростання країни є ефективна фіскальна політика, що передбачає ефективне поєднання всіх її інструментів. Зокрема, інструментами фіскальної політики є податкова політика, політика видатків, боргова політика. Остання передбачає управління державним боргом країни. Державний борг в Україні – загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових зобов'язань держави, включаючи боргові зобов'язання держави, що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору.

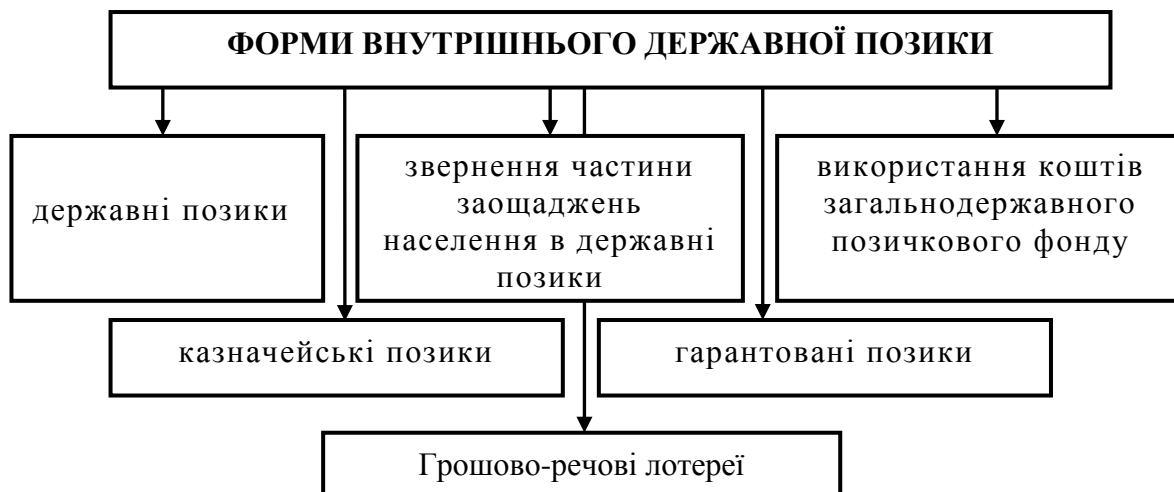
В свою чергу державний борг країни поділяється на внутрішній та зовнішній. Варто зазначити, що ефективний менеджмент в сфері боргової політики є запорукою зростання економіки та розвитку фінансового сектору країни. В період значного дефіциту бюджету, лібералізації податкової системи, зростання соціальних витрат держави, боргова політика стає чи неосновним інструментом подолання дисбалансів в фінансовій системі України. Тому, вивчення та аналіз боргової політики держави є одним із найважливіших питань яке заслуговує на увагу і потребує аналізу та дослідження.

Метою роботи є охарактеризувати види внутрішнього державного боргу, дослідити інструменти внутрішньо державних запозичень держави та ефективність їх використання на

практиці, а також визначити, чи може внутрішній борг країни слугувати ефективним інструментом поповнення фінансових ресурсів країни для реалізації економічних та соціальних завдань.

Внутрішній борг держави є об'єктом дослідження багатьох вчених економістів, які вивчали та аналізували сутність та особливості внутрішніх державних запозичень в різні епохи розвитку вчень про державні фінанси. Однак, залишається велика кількість питань, які потребують вирішення в сфері застосування внутрішніх державних позик.

Внутрішній державний борг необхідно розуміти як форму трансформації державного кредиту у борг, де держава виступає позичальником у середині країни. В свою чергу кредиторами в цьому випадку є банківські та пара банківські установи, страхові компанії, населення. Формами внутрішнього державного боргу через які він формується є (рис. 1.1):

Рис. 1.1. Форми внутрішнього державного боргу

Державна позика як форма внутрішнього державного боргу характеризується тим, що тимчасово вільні грошові кошти населення та суб'єктів господарювання залучаються для фінансування потреб суспільного характеру шляхом випуску і реалізації облігацій, казначейських зобов'язань та інших видів державних цінних паперів.

Країни які належать до економічно розвинутих і країни що розвиваються націлені на диверсифікацію свої боргових зобов'язань в напрямку внутрішніх запозичень. Внутрішній державний борг призводить до менших економічних ризиків в державі і ним легше управляти. Однак, не всі країни спроможні забезпечити високу частку внутрішнього боргу по відношенню до зовнішніх державних боргів. Це пов'язано з відсутністю вільних фінансових ресурсів в середині країни, зубожіння населення, низьким рівнем розвитку фінансових кредитних інститутів, які виступають основними кредиторами держави. Саме тому, політика країни повинна бути виваженою і послідовною, адже залучення внутрішніх позик в країні з низьким рівнем економічного розвитку може призвести до залучення таких коштів з надзвичайно високими ставками кредиту, що породжує додаткові ризики невиконання таких зобов'язань, або ж олігархічні капітали, які впливають в державний сектор під виглядом позик можуть спричинити до ситуації залежності країни від певних фінансово-промислових груп, які можуть нав'язувати свої власні «правила гри». Що небезпечно для незалежності і стійкості фінансової системи країни.

Ефективна внутрішньо боргова політика є важливим інструментом збільшення державного капіталу. Однак знову ж вона повинна бути виважена і підлягати постійному моніторингу. Також зазначимо, що важливо дотримуватися балансу між зовнішніми та внутрішніми запозиченнями, і такий баланс є особливим для окремої країни і залежить від різних економічних та соціальних чинників.